

11 ספטמבר 2024

סיכום ממצאים ראשוניים
פרויקט ליווי ושיקום – זף חדש

1. כחלק מתכנית הליווי והשיקום, בוצעה סקירת עומק של 17 תיקי משתתפים שהליכי חדלות הפירעון בעניינם הסתיימו.
2. מסקנות ראשוניות מהנתונים מעלות כי התערבות של גורם שיקומי-כלכלי המלווה את המשפחה, מביא למוטיבציה גבוהה יותר של התא המשפחתי לשיפור ההכנסה הפנויה, ומכאן יכולת החזר החודשי גבוהה מהמצופה, הסיכוי לסיום ההליך ושיתוף פעולה ללא ניצול לרעה – עולה, והציפייה היא שהתא המשפחתי לא יחזור ליצור חובות (ייבדק במחקר לאחר שנה, שלוש וחמש שנים ממועד קבלת ההפטר).
3. להלן מסקנות ראשוניות מהנתונים:

3.1 תקופת התשלומים:

החלטת בית המשפט	המלצת המלווה	המלצת הנאמן	
47	32	45	ממוצע
50	36	44	חציון

חשוב להדגיש, כי בכל התיקים לא היתה אינדיקציה לניצול לרעה, ולא היתה בקשה להקטין את החזר החודשי תמורת פריסה על פני תקופת החזר ארוכה יותר. עדיין, תקופת התשלומים ארוכה מזו המופיעה בהוראות החוק, ובין אם מדובר בתקופה מומלצת או קשיחה, בהיעדר אמות מידה לקביעת התקופה, עולה כי קיים מנעד רחב המעיד על חוסר עקביות בהחלטות, ללא נימוק לצידן. לבסוף, תקופת התשלומים גבוהה המוצעת בהליך גבוהה בכ-30% מהוראות החוק.

3.2 צו התשלומים:

החלטת בית המשפט	המלצת המלווה	המלצת הנאמן	
1575	966	1965	ממוצע
1600	1000	2000	חציון

בצווי התשלומים קיים פער גדול בין המלצות הנאמן והמלווה, והפער קיים גם ביחס להחלטת בית המשפט. בממוצע, המלצת הנאמן גבוהה פי 2 מהמלצת המלווה, והצו שניתן על ידי בית המשפט עומד על החזר חודשי בגובה של כ-80% מהמלצת הנאמן. הפער הגדול הצריך בדיקה נוספת, הן ביחס להמלצות הממונה לקביעת צו התשלומים (אמות המידה) והן ביחס ליכולת האובייקטיבית לתשלום חודשי שנמצאה בדו"חות הנאמן.

3.3 צו התשלומים ביחס לאמות המידה:

כל המשתתפים בהליך הליווי עובדים משרות מלאות ואינם נתמכים בקצבאות הביטוח הלאומי. כדי לבדוק את התשלום החודשי לפי נוהל אמות המידה, בדקנו את המצב המשפחתי של החייב, מספר הסמוכים על שולחנו וקיומן של הוצאות מיוחדות (לפי דיווח הנאמן). כך, נמצא כי התשלום החודשי הממוצע לפי אמות המידה עומד על 1,814, והחציוני על 1,605:

אמות לפי מידה	החלטת בית המשפט	המלצת המלווה	המלצת הנאמן	
1,814	1575	966	1965	ממוצע
1,605	1600	1000	2000	חציון

מעבר לנתוני הממוצע והחציון, בדקנו בכל תיק בנפרד מה הפער בין צו התשלומים שניתן על ידי בית המשפט לבין גובה הצו אם היה ניתן לפי אמות המידה. נמצא כי בממוצע, הצו לפי אמות המידה גבוה בכ-20% מהחלטת בית המשפט. כשבולט במיוחד שהמלצת הנאמן בתיקים, היתה תמיד גבוהה מאמות המידה.

עם זאת, השוואה זו לכשעצמה איננה מספיקה. מלכתחילה ראינו מנעד רחב של המלצות / החלטות באשר לצו התשלומים. לכן, ביקשנו לבדוק את דיווח הנאמן באשר ליכולת הכלכלית של החייב, כולל הוצאות והכנסות שאושרו על ידיו, כדי לוודא מהי ההכנסה הפנויה ואת התאמתה להמלצות צו התשלומים.

3.4 צו התשלומים ביחס להכנסה הפנויה:

נמצא, כי ההכנסה הממוצעת של משתתפי המחקר עמדה על 11,451 ₪ והוצאות עמדו על ממוצע של 10,993 ₪, מה שמותיר הכנסה פנויה ממוצעת של 458 ₪. ביקשנו להשוות את ההכנסה הפנויה הממוצעת (לפי דיווח ואישור של הנאמן, ומבלי שעלה טיעון על אי מיצוי פוטנציאל השתכרות של החייב), ביחס לצו התשלומים שהומלץ או נקבע בתיק הפרטני.

פער בין הכנסה פנויה לבין אמות המידה	פער בין הכנסה פנויה לבין המלצת מלווה	פער בין הכנסה פנויה לבין המלצות נאמן	פער בין הכנסה פנויה לבין צו בית המשפט
התחשיב לפי אמות המידה גבוה בממוצע פי 4.5	התחשיב לפי המלצות המלווה גבוה בממוצע פי 3.6	התחשיב לפי המלצות נאמן גבוה בממוצע פי 18	התחשיב לפי צו בית המשפט גבוה בממוצע פי 6.7

המשמעות של קביעת צווי תשלומים שגבוהים מהיכולת הכלכלית של החייב, היא לרוב, דחיקתו של החייב מעבר ליכולתו ויצירת חובות חדשים. עם זאת, עולה השאלה – מדוע קיים פער (של פי 3.6) בין ההכנסה הפנויה לבין המלצת המלווה.

כאן חשוב להתעכב על המלצת המלווה השיקומי – כלכלי. החייבים במחקר המלווה, כולם עובדים ועל פניו לא עולה טענה באשר למיצוי יכולת ההשתכרות שלהם. ועדיין, המלווים הכלכליים עובדים עם התא המשפחתי לאורך תקופה וממליצים על התייעלות כלכלית שגם, בעתיד, תביא לכך שהמשפחה לא תיצור חובות חדשים. ובאשר להליך חדלות הפירעון – מאפשרת ההתערבות, כאן ועכשיו, התייעלות מושכלת לצד ליווי מלא, היכן ניתן להפחית בהוצאות ו/או להגדיל הכנסות, כדי להעמיד את ההכנסה הפנויה על סכום גבוה יותר.

לכן, בפועל, המלצת המלווה משקפת את ההכנסה הפנויה החדשה של החייב, שהיא בבחינת הכנסה פנויה לאחר פעולות יזומות של החייב כדי לשפר את יכולתו הכלכלית ובכך גם לאפשר להעמיד סכום גבוה יותר מדי חודש בתיק. מדובר בהגדלה שנעשית באופן מבוקר ואחראי ולא קביעת צו תשלומים גבוה רק בכדי לאתגר את החייב, וללא ליווי.

3.5 שיפור ההכנסה הפנויה בעזרת המלווה:

במצטבר עבודת המלווה מצליחה להביא לשיפור של פי 3.6 בהכנסה הפנויה של התא המשפחתי. עדיין, גם לאחר עבודה מאומצת, ההכנסה הפנויה של החייב אינה מגיעה לגובה צו התשלומים שמומלץ על ידי הנאמן או שנקבע על ידי בית המשפט. המשמעות היא שבפועל הדרישה מהחייב היא מעל היכולת האובייקטיבית שלו, המקורית והחדשה, ומכאן הדרך ליצירת חובות חדשים או פיגור בתשלומים בהליך קצרה, והתוצאה היא ביטול ההליך.